

Az alku

(Majdnem igaz történet)

A szenátor hajlott, alacsony ember volt. Felszegett fejvel járt, mint aki szégyelli a termetét. Bar-na ruhát viselt, és a bal lábára sántított. Az ajtó előtt megállt, és elképzelte a terem belsejét. Hol van, ül az asztalnál, vagy sétál le-föl? – kérdezte magától. Mindig túlságosan igyekvő ember volt. A becsvágy minden tulajdonság között talán a legerősebb, és a legtöbb baj okozója. Az igyekvők, akik az ürességüket tisztségekkel és vagyonnal pótolják, nem tudnak egy helyben maradni. Most jön az ajtó felé – gondolta – és lenyomta a kilincset.

Úgy volt. João hátralépett, a szenátor kissé meghajtotta magát, és elindult a hosszú asztal felé. A régens ideges mozdulatot tett, amit lehetett helytel kínálásnak érteni. Ültek egymással szemben.

– Señhor, ön sokat tett a politikában, és azt is elérte, hogy veszélytelennek tartsák – kezdte a beszédet a szenátor. – Igyekezete meghazudtolta származását. Katonái rövid vezérsége alatt ragaszkodtak önhöz. Talán, mert nem bánt velük keményen a birodalmat fenyegető afrikai zavargásban, ahonnan menekülnie kellett, és sok embert veszített.

– Nem sokat – mondta a régens –, alig háromszázötvenet.

– Több, mint hétszázat – mondta a szenátor –, és legalább ötszázat a foglyok közül eladtak a mórok rabszolgának.

– A fele később kiszabadult – mondta a régens.

– Most nem a múltról beszélünk. Nem szólnunk például a király unokaöccsei segítségével elsüllyesztett hajóról, amely az Újvilágból tért volna vissza, és az eltűnt rakományról, amit ön olyan lelkiismeretesen kerestetett. Természetesen semmi nem került elő. Ön simulékony udvari modorával feledtette hadi sikertelenségeit. Most a jövőről van szó – mondta a szenátor, és felemelte a bal kezét. – Ha megszentelt házasságból származó vérségi rokon lenne, és nem törvénytelen gyermeke nagyra becsült atyjának, akkor a korona már régen az ön fejét ékesítené,

és most nem kellene önnel beszélnem. Más fejek, melyekre illett volna, már nincsenek a helyükön. Önnek, Señhor nem kellett senkit megöletnie, így is eljött az idő.

– Az idő? – kérdezte a régens. – Kimondhatná, hiszen tudom, hogy engem várnak a trónra...

– Igen is, meg nem is – mondta a szenátor. – Ön király lesz, de a feltételeknek nem fog örülni.

– Egy királynak nem lehet feltételeket szabni – mondta a régens.

– Egy királynak valóban nem – így a szenátor –, de egy majdnem királynak, mielőtt azzá lenne, lehet, sőt az ön esetében elkerülhetetlen a feltételek szabása. A nemesek támogatják az ön királlyá koronázását. Részünkről pedig... alá kellene írnia ezt a szerződést.

A szenátor előhúzta a bőrmappából a kettéhajtott ívet, kisimította, és a régens elé tette.

– Mi van benne? – kérdezte a régens.

– Jó és rossz hír, Señhor. Az, hogy ön beleegyezik abba, hogy királlyá koronázzák, és utána kivégezzék mint királyt.

– Kivégezzenek? – kérdezte João, és elsápadt kissé. – Miért nem ezzel kezdik mindjárt, akkor nem kell ceremónia, megállapodás, követség...

– Az értelmetlen volna, Señhor, egy régens halála semmit nem old meg, Önt még a saját országában sem ismerik sokan, a halálhíre napok alatt feledésbe merülne. Nekünk egy király halálára van szükségünk, nem az ön személyes halálára, mert a bajok nagy részét csak egy király tudja elvinni magával. Szóval itt tessék aláírni – mondta a szenátor, és a pecsét mellé mutatott.

A régens nézte az írást: *...kötelezem magam, hogy... alávetem magam, ...ellenállást nem tanúsítok... és a végén a szokásos: „Isten engem úgy segéljen”.*

– Ez csapda, uram... és mi lesz, ha nem írom alá?

– Akkor ön nem lesz király, tehát életcélja nem teljesül, annak ellenére, hogy minden tettel a méltóságot akarta. Itt van például a házassága, amely ugyan rokonnal kötött, de a papjaik megbocsátották önnek, mert a meny-

asszony származása kiváló volt, bár észben ugyancsak gyengécskének sikerült.

– Ne merje! – kiáltotta meggyőződés nélkül a régens.

– Sajnos merészelnem kell – így a szenátor.

– És mi volna akkor, ha önt most leszúrnám ezzel a karddal, és elégetném a pergamenjét...?!

– Ez, kérem, lehetetlen, de ha ilyesmi lehetséges volna, akkor ugyanaz történe – mondta a szenátor hűvösen. – Ha én nem megyek ki innen az aláírt megállapodással, akkor önből nem lesz király.

João nézte az ismeretlen címet, az iniciálékat, és azt gondolta, hogy valahogyan majdcsak megússza. A kötelezvények közül csak keveset tartanak be, eddigi életében megállapodások tömegét szegte meg.

– Ön persze azt gondolja, hogy „*valahogyan majdcsak megússza*” – mondta halkan a szenátor –, mert „*eddigi életében megállapodások tömegét szegte meg*”... satöbbi, satöbbi... Ebben téved, Señhor, ez az út elkerülhetetlen, mert nézzük csak, mit is ajánlunk önnek. Királyságot a földi életéért cserébe, de halála után az örökös hírt, a hősök panteonját. Képe és szobra ott lesz az elődei mellett. Rossz sorsa, amelyet az aláírásával önmaga határoz meg előre, amely ritka lehetőség az embereknél, vonzóvá teszik majd az utódok szemében. Ez a nép szereti az áldozatokat. Várakat, templomokat, társaságokat, sőt lovagrendet fognak önről elnevezni. Papjaik nagy ünnepeken szagos miséket fognak tartani az ön emlékére, a pórnép minden negyedik fiúgyermekét Joáónak kereszteli, századévekig. A koronázási ünnepségen ön reményt és bizakodást ad a szerencsétleneknek. Mivel az élete elvész, és ezért semmit sem tehet, megmenekül attól is, hogy hibákat kövessen el, és ezért gyűlöljék. A történetírók azt írják majd, hogy „*nagy dolgokra lett volna képes, ha megéri*”.

– Hogyan halok meg? – kérdezte a régens.

– Oh, természetesen nem titokban, méreggel vagy bérgyilkosok által, hanem a legnagyobb nyilvánosság előtt, királyhoz méltóan. Az összes szükséges ceremóniáról gondoskodunk. Fontolja meg, Señhor, mire jó a hosszú élet, ha már a legnagyobb vágy teljesült. A hosszú élet tele van cselvetésekkel és gyűlölettel, a betegségekről nem is szólva, amelyek megkeserítik a legszebb perceit...

– De én még egészséges vagyok – mondta a régens bátortalanul.

– Még igen, ön így gondolja, de bocsánat a rossz hírért, már nem lenne az sokáig. Az arab orvosok szerint az ön arcszíne májának bajára utal, testi erejét a hosszú izgalmak nagyon megviselnék, csípője, térde már most sem tökéletes. Lóra ülni hamarosan nem volna képes, márpedig egy királytól elvárják, hogy jó lovas legyen. Bárhogy is igyekszünk, védekezésünk az idő és a betegségek ellen hatástalan. A korai halál, jó időben, nem más, Señhor, mint ezek elkerülése.

– Az ön érvelése, uram, egy irányba visz – mondta a régens. – Honnan tudja előre? Kivétel is lehetek, Isten is megsegíthet, mert ő jó viszonyban van a királyokkal.

– A királyokkal igen, de őt nem vonnám be az alkuba – mondta a szenátor. – Istenhez küldött fohászai értelmetlenek lennének, mert ő ismeri az eddigi életét. Isten megbüntetné önt, mégpedig alaposan, mert ebben ő következetes. Ha hozzá fohászodna, csak a betegségeit siettetné, és akkor azt is meg kellene köszönnie neki. Úgy tudom, hogy mindenki hálás azért, ha jó betegséget küld rá, egészséget ugyanis nem szokott küldeni. Nem látom tisztán, miért éppen önnel lenne kivétel. Erőszakos halála azonban igen sok bűnére adna bocsánatot a szemében, hiszen a saját fiával is ezt tette.

A teremben besötétedett. A régens megrázott egy csengőt, az inas gyertyákat hozott. Mivel a beszélgetés úgy ért véget, ahogyan a jövevény tervezte, a kör bezárult. Hallgattak mindketten. A régens maga elé vette a pergament.

– Szóval az életemet kérik a koronáért cserébe, mert az elvétele a királyság nélkül önök számára értéktelen.

A toll sercent, az aláírás a helyére került.

– Mikor halok meg? – kérdezte III. João.

– Azt nem tudom, megbízatásom az idő közlésére nem jogosít fel – mondta a szenátor, és ültében meghajtotta magát. A régens később azt gondolta, hogy a szenátor ezután eltűnt a szerződéssel, mert az ajtó nem nyílt, és nem csukódott. Hajnal felé hideg pára szállt fel az öböl felől, majd az acélkék rózsaszínre változott. III. João úgy érezte, hogy most már mindent megtett azért, hogy király legyen. Fejét vakarva a fémtükörbe nézett. Még a helyén van – mondta magának.

III. João 13 évig uralkodott, és nem tudott megszabadulni a félelemtől, hogy a megállapodás értelmében hamarosan jönnek érte. Rendszabályokat hozott, és besúgók tömegét fizette,

hogy idejében tudomást szerezzen az összeesküvésekről. Azonban senki nem esküdött össze senkivel. Ez természetellenes – gondolta. – Milyen királyság az, amelyikben nincsenek összeesküvők? Mivel számára értéktelenné vált, kétszer akarta visszaadni a koronát, de nem volt kinek. Az országában semmi lényeges dolog nem történt. A legrosszabb az a király, aki uralkodik, de nem kormányoz. A szegények szegényebbek lettek valamivel, a nemesek kicsivel gazdagabbak, és elkerülték a mogorva királyt, aki elzavarta a hízelkedőket.

Uralkodásának 13. évében vadászatot rendezett, hogy szövetségeseket találjon. Üldözés közben azonban a lova elragadta, szakadékba zuhant, és a lába megbénult. Kerekese székét csináltatott magának. Néhány hét sajnálat után az udvartartása megunta a tehetetlen királyt, mert sok baj volt vele. Tudták, hogy gyógyíthatatlan. Attól, hogy elhanyagolják, egyre dühösebb lett. Az orvosokat kidobatta az összes kencéjükkel. Az egyik esős napon behívatta a főparancsnokot. Megkérdezte tőle, hogy hol van az a pergamen, amelyben aláírta a halálos ítéletét a királyi címért cserébe. Azt követelte tőle, hogy hozzák elé azonnal az öreg szenátort, aki biztosan elő tudja adni az írást. A főparancsnok eskü alatt állította, hogy senki nem küldött hozzá senkit a koronázása előtt, és hogy az országában nem is ismerik azt a szót, hogy szenátor.

Egy este megjelent az ágyánál a sánta kicsi ember.

– Én is tévedhetek néha – mondta –, bár ez ritkán fordul elő. Az idő relatív, ettől függetlenül a pontosság a legfőbb erényem. Nem úgy, mint az

ön pártfogójáé. Ő megenged magának néha lazaságot, hogy megfigyelje a vergődésüket, amiből példázatok és üzenetek lesznek. Az én dolgom viszont az, hogy ismerjem a becsvágyukat, az életük értéktelenségét és a mohóságukat, amivel a hatalom megszerzésére törekszenek – mondta. João lehunyta a szemét. – Várj, még ne halj meg, ezt meg kell mutatnom! – és kisimította a pergament. – Látod, ez az atyádé volt, ez pedig az ő apjáé, ez pedig dédapád gyilkosáé, akik valamennyien királyok lettek, és valamennyien aláírták. És itt van a tiéd, nézd meg jobban, egészen elmosódott rajta az aláírásod...

– Akkor értelmetlen volt minden – mondta erőtlenül III. João –, és a félelem is felesleges volt.

– Nem egészen – mondta a kicsi alak –, tanultunk tőled. Az ilyen hosszú királyságokat nehéz befejezni. Nézd meg még ezt az új szerződést! Szép ugye? Ezen nincsen még aláírás. Üres, és erre hamarosan szükség lesz, jelentkezett egy királynak való. Nem is sejtetted, hogy ki az, és hogy milyen erősen akarja, sokkal erősebben, mint te annak idején, már ölt is érte..., téged ölt meg, hallod, João?! Rövid időre lóvá változtattam aznap!

Ezt azonban III. João már nem hallotta.

A temetése csúf volt. A betegségben kimúló királyok megcsalják a népüket, és nem sajnálják őket senki. A végüket várják, és ha bekövetkezik – felsóhajtanak. Bezzeg a kivégzett királyokat nem felejtik el soha, és a temetésük, sőt az újratemetésük is pompázatos szokott lenni. Ha kiderül, vagy inkább, ha nem derül ki...

DR. SZIRMAI IMRE

Dr. Szilágyi András

**A KÁRPÁT-MEDENCE ÁRPÁD-KORI
ROTUNDÁI ÉS CENTRÁLIS TEMPLOMAI**
Simmelweis Kiadó, Budapest, 2008.
307 oldal, 4800 Ft.

Mi lehetne a MediArt folyóiratnak igazibb célja, mint hírt adni egy orvos kolléga egyedülálló kulturális teljesítményéről?

Valljuk be, a könyvismertetések túlnyomó

többsége azáltal jön létre, hogy a szerzőnek valamilyen személyes kapcsolata van a folyóirattal vagy a recenzió készítőjével. Nos, e sorok írójának nem volt módja személyesen ismerni dr. Szilágyi András pszichiátert, és a könyve ismertetése céljából senki nem járt közbe a MediArtnál. Viszont a Semmelweis Kiadó vezetőjének jóvoltából hozzájutottam a kötethez, és amikor első alkalommal áttanulmányoztam, már tudtam, hogy be kell róla számolnom olvasóinknak.

Dr. Szilágyi András 1965-ben végezte el az orvostudományi egyetemet Budapesten. 14 évig dolgozott a Pszichiátriai Klinikán. Osz-tályvezető főorvos Székesfehérvárott, majd, mint jelenleg is, Budapesten, a Szent Imre Kórházban.

Mint ahogy a hátsó borítón olvashatjuk, a szerző kirándulásai során szívesen látogatta országunk román kori falusi templomait. 1971-ben véletlenül ismerte meg a karcsai rotundát, melynek térszerkezete elbűvölte, s azóta szenvedélyesen és teljességre törekedve kutatta fel nem csak Magyarországot, hanem földrészünk rotundáit és centrális templomait. Valamennyiről fényképek sokaságát készíttette. Szorgosan tanulmányozta a kérdéskör irodalmát.

Maga a szerző semmiféle ilyen és más háttér-információval nem szolgál, hiszen a köszönetnyilvánítás után azonnal belefog a kérdéskör szigorúan tárgyyszerű leírásába. Három fejezetre bontja értekezését:

- *A keresztény templom kialakulása*
- *A közép-kelet-európai népek kereszténysége és az államok kialakulása*
- *A Kárpát-medence Árpád-kori rotundái és centrális templomai (mint az egész könyv címe)*

Tehát a fő vizsgálódás, az ilyen típusú hazai szakrális épületek teljes körű bemutatása előtt, széles alapokon igyekszik bemutatni a kérdés történeti előzményeit. Elképesztően céltudatos munkásság az, melynek hosszú éveit során, szinte előre gondolva egy szép kivitelű könyvre, készíthette el az ókori helyszíneken, és Európa-szerte, de még a Közel-Keleten is szép színes felvételeit az épületekről. A didaktikus magyarázat érdekében sok helyen rajzaival egészítette ki a képanyagot.

Megtudhatjuk, hogy az ókori Görögországban emelt kör alakú építményeket helytelen templomnak nevezni, helyes nevük tholosz, vagy heroon, hiszen olyan személyek tiszteletére emelték őket, akik olyan hőstettet hajtottak végre, mely csak isteni közreműködéssel képzelhető el. De ismertek a gyógyító helyek kör alakú építményei is. Bizonyára sokan csodálták meg Rómában a Pantheont, mely 608-ban vált keresztény templommá. Ismerteti a korai kereszténység sír építményeit, mauzóleumait. A szerző természetesen Epheszoszban is járt, ahol lefényképezte a Mária háza előtti

kör alakú keresztelomedencét. Elképesztő pontossággal meséli el az egyházszakadások történetét, és az ezek során kialakult templom-építési szokásokat.

A II. fejezetben az európai országok történetének részletes bemutatása mellett elemzi az annyi vitát kiváltó magyar eredettörténetet. Röviden, de pontos teljességgel ismételhetjük át a római, hun, majd avar idők eseményeit, eljutva a honfoglaláshoz, s a független magyar királyság és egyház születéséhez. Az összes Árpád-házi szentet is listázza!

A 141. oldalon jut el a szerző tulajdonképpeni fő céljához, a szeretett hazájában fellelhető valamennyi rotunda lajstromához. Természetesen az egykori Nagy-Magyarország egészét tekintti át. A legkisebb falusi épületek is mind bemutatásra kerülnek. Egy ilyen áttekintés döbbenhet rá az olvasót, milyen jelentős kulturális ereje volt országunknak a korábbi időkben.

A kötetet 16 oldalnyi irodalomjegyzék zárja, ha netalán valaki tovább óhajtana elmélyülni a témában.

E rövid ismertetés írója egyben biztos: történelem, művészettörténet vagy építészet szakemberei ilyen mélységű orvosi könyvet biztos nem tudnak produkálni! Vagyis az orvos lehet az az értelmiségi, aki szorgalmas kutatómunkával egy tőle messze eső tudományterületen teljesen autentikus művet hozhat létre.

Igen jellemző a szerző törekvésére, hogy elárulja, szíve szerint a kötetnek leginkább az „Édes hazámnak akartam szolgálni” címet adta volna.

DR. GÖMÖR BÉLA

*Bagdy Emőke, Demetrovics Zsolt,
Pilling János (szerk.)*

PoliHISTÓRIA.

BUDA BÉLA 70. SZÜLETÉSNAPJÁRA

Akadémiai Kiadó, Budapest, 2009.

596 oldal

A kötet belső címlapján ez is olvasható: „Köszöntők és tanulmányok Buda Béla 70. születésnapjára.” A szerkesztők „Prológus”-ának első mondata: „Az ünneplés életigenlés, a köszöntés szeretetkifejezés.” Szóval erről van

szó. Hazai orvostársadalmunk közismert és megbecsülésnek örvendő alakja, aki egyike a legtöbbet publikálóknak, elérkezett ehhez a nevezetes határkőhöz, és barátai, tisztelői, akik természetszerűen a pszichológia, magatartás-tudomány és addiktológia területének zászlóvivői, összeszövetkeztek egy reprezentatív kötet megvalósítására.

Nem tudni, mit szolt Buda Béla ehhez a tisztelegő kötethez. Tudjuk, nehéz elviselni, ha az emberről életében ilyen sok szépet és jót mondanak. Az nyugtathatja meg az ünnepeket, hogy a köszöntőket és a sok dicséretet teljes mértékben őszintének veheti, hiszen a szerzőknek nem főnöke, nem függnek tőle, sőt még a múltban is alig-alig voltak szolgálati viszonyban.

A tárgyszerűségnél maradva, Buda Béla 1939. április 2-án született Budapesten. A Budapesti Orvostudományi Egyetemen 1963-ban szerzett diplomát, majd pszichiáter lett. Mint ilyen dolgozott az országos intézetben is, volt osztályvezető főorvos is az Országos Sportegészségügyi Intézetben 1978 és 1995 között. 1992-től 3 éven át a Nemzeti Egészségvédelmi Intézet főigazgatója volt. A továbbiakban számos egyetemi és intézeti vezető beosztást töltött be, legutóbb az Országos Addiktológiai Intézet igazgatója. 25 évig az Orvosi Hetilap szerkesztője, több pszichiátriai, magatartás-tudományi folyóirat szerkesztője is volt.

A kilenc meleg hangú köszöntő közül (lehet, hogy nem igazságosan) a különleges címűeket emelem ki: Aranyérmes szellemi olimpikonunk köszöntése – avagy a hosszútávfutó magányossága (Bagdy Emőke), Buda Béla térdére teszi a billentyűs írógépet (Deme Tamás), Amin kívül „nincsen számunkra hely” (Grezsa Ferenc), Harcba a lélek szabadságáért (Grünczeisz Attila), A magyar pszichiátria Kazinczyja (Kopp Mária) és Miért tisztelem Buda Bélát? (Lőke János). Azt hiszem ezek a jól megfogalmazott címek sokat elmondtak a köszöntések céljáról és tartalmáról.

Ezután négy írás következik a „Tanulmá-

nyok és esszék Buda Béla munkásságáról” fejezetben. Kelemen Gábor ezzel a mondattal indítja „Rácsodálkozás és újramegzés” című írását: „Buda Béla tizenéves korom óta befolyást gyakorol az életemre.” Baráth Árpád arra emlékezik, hogyan nyűgözte le Buda Béla, amikor először hallotta előadni nemzetközi kongresszuson az öngyilkosság járványtanáról, kulturális vonatkozásairól. Szőnyi Gábor „A terapeuta szándéka és rejtett üzenete” című dolgozatában Buda kommunikációelméleti szempontjait elemzi. Szilágyi Vilmos (avatott szexológus) írásának címével nem hagy kétséget szakmai ítélete felől: „A szexuális kultúra és a szexuálterápia úttörője”.

A szerkesztők ezután a legtetemesebb, 440 oldalnyi részt biztosították a „Köszöntő tanulmányok és esszék” részére. 25 szerző gazdagította írásaival a „Tudománytörténet”, „Kommunikáció, nyelvészet”, „Antropológia”, „Epidemiológia és adatgyűjtés”, „Addiktológia”, „Szexualitás, kötődés, család”, „Szuicidológia” és „Pszichoterápia” fejezeteket. Nem bocsátkozhatok a kitűnőbbnél kitűnőbb szerzők felsorolásába, de nem nehéz elhinni, hogy az olvasó széles spektrumban igen értékes írásokkal találkozhat e fejezetben, s bizonyára mindenki gyarapíthatja valamivel meglévő tudását.

S a befejező rész: „Buda Béla publikációi” – aminek összeállítását, nehéz munkáját Pilling János vállalta magára. Döbbenetes mennyiségű termés, melynek minőségéről a sok szerző vallott a kötet oldalain. Remek az összeállítás tematizálása (pl. társszerzővel írt vagy szerkesztett könyvek magyar vagy idegen nyelven). A könyvfejezetek, tanulmányok, cikkek felsorolása után következnek a Buda Béla publicisztikájában önként hangsúlyossá tett alkotások: Könyvek elő- és utószavai, Megemlékezések és köszöntők, Recenziók, Beszámolók.

Végzőként – talán egy könyvismertetés határait túllépve – kérem, érezze a megtisztelést és a köszönetet Buda Béla a MediArt és jogelőd lapjának hálás olvasóitól is!

DR. GÖMÖR BÉLA

„A múlt nem csupán letűnt idő, hanem óriási tartalék a holnapokra.”

(Fekete György belsőépítész)